

ФАЛСИФИКОВАЊЕ ИСПРАВЕ У ЗАКОНОДАВСТВУ И ПРАКСИ

Владимир Сретеновић
Министарство унутрашњих послова Републике Србије

У складу са теоријским и практичним аспектима фалсификовања исправе у раду се указује на основне елементе ових кривичних дела. Важан сегмент рада садржи практичне димензије фалсификовања исправе, укључујући заступљеност ових кривичних дела у петогодишњем временском периоду. На основу прикупљеног статистичког материјала је могуће указати на опште тенденције у кретању групе кривичних дела против правног саобраћаја у нашој земљи.

Кључне речи: *исправе, фалсификовање, кривично дело, кривични закон, обим и динамика*

Увод

Људско друштво се суочавало са различитим облицима фалсификовања докумената у којима су били присутни важни садржаји. Лепеза облика у којима се фалсификовање испољавало била је прилагођена тада расположивим средствима и методима. Први писани правни споменици су били подложни различитим врстама преправки које су чинили њихови преписивачи. С обзиром да се проналазак штампарије везује за средњи век, у ранијим периодима се умножавање прописа вршило у оквирима манастира. Некада случајно, а некада и намерно, долазило је до разликовања изворног текста законика од његових преписа. То би се нарочито могло рећи за Душанов законик који је доживео више од 20 преписа. Оспоравање његове аутентичности потиче из чињенице да се преписи међусобно разликују. Такође се поставља питање оригиналности његових одредби у односу на раније примењиване прописе у Србији и византијско право, чијем трону је Цар Душан тежио.¹

Правна историја бележи бројне случајеве фалсификовања различитих исправа у којима се „кориговала“ царска воља. При том су, упоредо са развојем нових мето-

¹ „Целовито разматрање одредби Душановог законика и правних принципа који су њиме установљени није могуће без примене филолошко-лингвистичких метода. Отуда је значајан број научних радова посвећен питању лингвистичке анализе текста Законика. Оне обухватају истраживања (не)оригиналности језика и слога који су коришћени у тексту Душановог законика. Међутим, не треба заборавити да је овај Законик доживео више преписа на којима су, свесно или не, његови преписивачи уносили део сопственог језика и правног резона. Језичке особине у појединим преписима Душановог законика указују на присуство речи које потичу из различитих говорних подручја.“ Јоксић, И., „Душанов законик – социјални контекст и правна наслеђа“, *Национални интерес*, бр. 3/15, стр. 202.

да и технике, напредовале могућности фалсификовања. Такође се ширила лепеза могућих објеката фалсификовања која улази у поље уметности, науке и технике. Посебну вредност су у пракси имале правне исправе, о чему сведоче случајеви фалсификовања тапија, којима су се доказивала својинска права на непокретности-ма. У том смислу су вредни пажње покушаји остваривања историјских права на поједине територије, као облик испољавања националне, верске и културне самосвојности, одређених колективитета.

Општи развој науке и технике је позитивно утицао на ширење могућности фалсификовања. Проналазак штампарије и усавшавање средстава за умножавање штампаног материјала проширило је фалсификаторне могућности. Зато су првобитне технике ручног фалсификовања, које су испрва поседовали само даровити појединци, устукнуле пред новим могућностима које пружају машине.

Инвентивност друштвеног прогреса условила је потребу за успостављањем нових инкриминација којима се отварају могућности кривичног гоњења фалсификатора. У кривичним законима се уводе кривична дела која у својој бити садрже фалсификовање као радњу извршења. Ова дела нису у почетку имала предзнак фалсификовања већ су улазила у инкриминациону зону кривичних дела злоупотребе у различитим областима друштвеног живота односно у различитим професијама.²

Актуелно кривично право у већини земаља предвиђа фалсификовање исправе, као самостално кривично дело, које, поред основног, има више посебних (квалификованих и привилегованих) облика. На овај начин се може уочити колики се значај придаје у инкриминасању различитих поступака фалсификовања, уважавајући при том начин предузимања радње, својство субјекта, врсту исправе, висину причињене штете, која неретко испрва није сагледива. Базичан карактер овог кривичног дела подразумева, не само технички моменат фалсификовања, већ и његово дејство у правном промету. Такође се инкриминишу поступци оних који, свесни да поседују фалсификовану исправу, употребљавају фалсификате ради остваривања противправне имовинске користи или избегавања штете по своје интересе.

Целину у разматрању једног кривичног дела је могуће постићи издвајањем два домена у његовом проучавању. *Први домен* обухвата законско регулисање кривичног дела, што укључује осврт на ширину његове инкриминисане зоне, која се манифестује кроз различите облике испољавања. Овде је неопходно издвојити основне, теже и лакше облике кривичног дела. У односу на фалсификовање исправе важно је указати на чињеницу да се у базичном смислу фалсификовање исправе појављује код више кривичних дела. Свако од њих поседује опште и посебне специфичности у којима су исказана њихова законска обележја. *Други домен* обухвата практичне аспекте фалсификовања исправе. Под тим се подразумева утврђивање обима и динамике овог кривичног дела, укључујући његове опште и посебне законске облике. Такође је важно указати на стање у судској пракси, где су садржане практичне димензије фалсификовања исправа, као и околности које опредељују суд приликом доношења одлуке у појединачним случајевима.

² Тако је, на пример, кривично дело „издавање и употреба неистинитог лекарског или ветеринарског уверења“ било предвиђено као самостално кривично дело у ранијем Кривичном закону Србије из 1977. године. Јовашевић, Д., *Коментар Кривичног закона Републике Србије са судском праксом*, Београд, 2003, стр. 462-463.

Фалсификовање исправе у кривичном законодавству

Појам и значење фалсификовања

Фалсификовање представља укупност више различитих поступака и радњи, усмерених на довођење у заблуду других лица у погледу оригиналности различитих врста писмених исправа. У литератури се наводе најчешћи облици фалсификата чији предмет могу бити: новчанице, уговори, тестамент, историјски списи и др. Заједнички именитељ код фалсификовања наведених, али и других писмена, јесте настојање да се лажан документ представи као прави, односно да се правом документу унесу садржаји који у изворном облику њему не припадају.

Уважавајући различите врсте преварног поступања, приликом фалсификовања докумената, издвојено је више врста њиховог вештачења. Отуда у криминалистици предмет вештачења може бити: потпис, рукопис, цифре, писаће машине, таксене и друге марке, апарати за фотокопирање, печати и штампиле и др. С обзиром на значај који потпис има у правном саобраћају вештачење његове оригиналности представља велики изазов за сваког вештака. Полазећи од потребе за правовременим и потпуним утврђивањем истинитости потписа, потребно је водити рачуна о следећим ставкама.³

1. Када се ради о фалсификату начињеном копирањем, за поређење треба прикупити потписе, настојећи да се пронађе онај који је служио као модел за копирање.

2. Када се ради о потпису начињеном имитирањем, за упоређење је потребно прикупити потписе осумњичених.

3. Када се ради о потпису добијеном на превару (подметањем индиго папира) неопходно је прибавити што више оригинала, како би се међу њима нашао и онај који је неспоран.

У кривичноправном смислу се под фалсификовањем исправе сматрају радње усмерене на прављење лажне или преиначење праве која служи као доказно средство. Из разлога што се правни саобраћај обавља између појединих правних лица, неопходно је минимално поверење његових учесника у погледу истинитости и садржине исправа.⁴

С обзиром да је предмет фалсификовања исправа, наш законодавац је њено значење одредио као сваки предмет који је подобан или одређен да служи као доказ какве чињенице која има значај за правне односе, као и рачунарски податак.⁵

Уважавајући све посебности које се испољавају вршењем различитих врста фалсификовања, у нашем кривичном законодавству је издвојено више кривичних дела, чије инкриминације генусно припадају овом домену. У том смислу се отишло корак даље па је прописана посебна група кривичних дела *против правног саобраћаја* (глава XXXII КЗС), која садржи четири истодобна кривична дела. То су: *фалсификовање исправе, посебни случајеви фалсификовања исправе, фалсификовање службене исправе, навођење на оверавање неистинитог садржаја*. Реч је о више модалитета фалсифико-

³ Према: Алексић, Ж., Шкулић, М., *Криминалистика*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2010, стр. 319-320.

⁴ Јовашевић, Д. *et al.*, „Фалсификовање исправа у теорији и пракси кривичног права Републике Србије“, *Вјештак*, бр. 1/16, стр. 9.

⁵ Члан 112. став 26. Кривичног законика Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 85/05-94/16).

вања исправе који се испољавају на различите начине и у односу на посебне врсте исправе. Уважавајући присутне специфичности указаћемо на општа и посебна законска обележја ових кривичних дела којима се успостављају њихови кривичноправни домети.

Фалсификовање исправе (члан 355. КЗС)

Фалсификовање исправе представља основно кривично дело против правног саобраћаја. Радња извршења је алтернативно постављена, па је зато могуће издвојити два облика овог кривичног дела, од којих један представља основни а други тежи облик.

Основни облик кривичног дела (став 1.) представља фалсификовање исправе чија радња се испољава на више начина. Најпре је то прављење лажне исправе или преиначење праве исправе у намери да се она употреби као права. Реч је о алтернативно прописаним модалитетима радње извршења, од којих прва представља изворни фалсификат, док се код друге врши недозвољена корекција праве исправе, најчешће у виду повећања њене вредности односно правне употребљивости. Оно што оба модалитета радње извршења повезује јесте присуство посебне намере код извршиоца, да се таква исправа употреби као права. Овај облик постоји и када се лажна или преиначена исправа употреби као права. У односу на први модалитет радње овде имамо реализовану намеру односно употребљену фалсификовану исправу. Извршење овог облика кривичног дела је могуће и код набављања фалсификоване исправе ради њене употребе. Дакле, овде се инкриминише сам чин прибављања исправе где квалификаторну околност представља решеност извршиоца да је опредмети путем њене употребе. Не захтева се остваривање конкретне користи али је сасвим извесно да она представља мотив извршиоцу, чиме се конституише умишљајни облик његове кривице.⁶

Тежи облик кривичног дела (став 2.) постоји када се основни облик кривичног дела изврши у односу на посебне врсте исправе. То су: јавне исправе, тестамент, менице, чек, јавне или службене књиге или друге књиге које се морају водити на основу закона. Њихов заједнички именитељ се огледа у чињеници да оне представљају средства правног односно робно-новчаног промета. Отуда су последице, изазване њиховим фалсификовањем, далекосежније и теже у односу на исправе нижег ранга односно мање важности.

Законодавац је посебно прописао обавезу кажњавања за покушај основног кривичног дела.

Посебни случајеви фалсификовања исправе (члан 356. КЗС)

Посебни случајеви фалсификовања исправе постоје када се фалсификовање исправе, из члана 355. КЗС, изврши на један од следећих начина:

1) ко хартију, бланкет или други предмет на којем је неко лице ставило свој потпис неовлашћено попуни изјавом која има вредност за правне односе;

⁶ Овде умишљај мора обухватити свест о лажном пореклу или лажној садржини исправе, односно и о једном и о другом. С обзиром да се захтева постојање намере код извршиоца неопходно је присуство директног умишљаја. Лазаревић, Љ., *Коментар Кривичног законика*, Правни факултет Универзитета Унион, Београд, 2011, стр. 1029.

2) ко другог обмане о садржају исправе и овај стави свој потпис на ту исправу, сматрајући да се потписује под другу исправу или под други садржај;

3) ко исправу изда у име другог лица без његовог овлашћења или у име лица које не постоји;⁷

4) ко као издавалац исправе уз свој потпис стави да има положај или чин или звање иако нема такав положај, чин или звање, а ово има битни утицај на доказну снагу исправе;

5) ко исправу начини на тај начин што неовлашћено употреби прави печат или знак.

Наведени случајеви представљају инкриминисање различитих облика, кривичног дела фалсификовање исправе (члан 355. КЗС), које није било могуће уклопити у ово кривично дело. Отуда наш законодавац, користећи посебну правну технику, све ове случајеве подводи под посебну законску одредбу у члану 356. КЗС. Међутим, ови случајеви се не могу третирати као посебна кривична дела, јер се, заправо, ради о посебним облицима кривичног дела фалсификовање исправе из члана 355. КЗС.⁸

У кривичној теорији се сматра спорним да ли наведени облици испољавања, овог кривичног дела, представљају фалсификовање исправе или нека друга дела. Ово, стога, што се ови случајеви доста тешко могу подвести под раније изложене облике кривичног дела фалсификовања. Да би се отклониле сумње, које у том погледу могу да постоје, а пошто ова дела имају исти правни значај као и основни облици фалсификовања исправа, наш законодавац их је посебно навео.⁹

Фалсификовање службене исправе (члан 357. КЗС)

Фалсификовање службене исправе представља кривично дело чија се посебност, у односу на кривично дело фалсификовање исправе, огледа у својству извршиоца и врсти исправе која је предмет фалсификата. Ово кривично дело има два облика.

Први облик кривичног дела (став 1.) се може извршити предузимањем једне од више алтернативно прописаних радњи извршења. У питању су следеће радње: уношење неистинитих података у службену исправу, књигу или спис; као и оверавање својим потписом, односно службеним печатом службене исправе, књиге или списка са неистинитом садржином. Радња извршења је остварена и када се у нову исправу тачно уносе неистинити подаци, који потичу из друге фалсификоване исправе, под

⁷ Пример из судске праксе за овај облик кривичног дела постоји *када учинилац потпише овлашћење којим овлашћује ауто-мото клуб да може регистровати путничко возило и потпише полису осигурања за регистрацију возила у име лица које је умрло, ради се о кривичном делу... јер су исправе издате у име лица које не постоји* (Пресуда Окружног суда у Београду, Кж. 845/97 од 22. априла 1997. године). Извор: Бабић, М., Марковић, И., *Кривично право – посебни део*, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци, Бања Лука, 2013, стр. 343.

⁸ Упореди: Стојановић, З., Перић, О., *Кривично право – посебни део*, Службени гласник, Београд, 2002, стр. 357-358.

⁹ Ђорђевић, М., Ђорђевић, Ђ., *Кривично право*, Пројурис, Београд, 2016, стр. 215.

условом да извршилац зна да се ради о нетачним подацима. Овде је реч о *интелектуалном фалсификовању*, које се разликује од претходно наведених радњи извршења, које се означавају као *материјално фалсификовање* исправе.¹⁰

Други облик кривичног дела (став 2.) чини службено лице које неистиниту службену исправу, књигу или спис употреби у служби као да су истинити или које службену исправу, књигу или спис уништи, прикрије, у већој мери оштети или на други начин учини неупотребљивом. Радња овог облика не представља фалсификовање исправе *sensu stricto*, већ се њеним предузимањем угрожава функционисање правног саобраћаја. Заправо се на тај начин онемогућава доказивање неке релевантне чињенице правом службеном исправом.¹¹

Навођење на оверавање неистинитог садржаја (члан 358. КЗС)

Навођење на оверавање неистинитог садржаја представља кривично дело којим се инкриминише преварно поступање према другом лицу. Оно се испољава проузроковањем нереалне представе код другог лица, како би се приволело да изврши жељену радњу.

Први облик кривичног дела (став 1.) се циљано врши довођењем у заблуду надлежног органа да у јавној исправу, записнику или књизи овери штогод неистинито што може да служи као доказ у правном саобраћају. Законодавац није прописао круг радњи којима се може проузроковати заблуда већ се оне могу квалификовати у односу на забрањену последицу. Према томе, свака радња извршиоца, која је подобна да створи криву представу надлежног органа, може бити радња овог облика кривичног дела. Овакво решење је правно целисходније јер се њиме проширује инкриминациона зона могућих поступака, без ограничења у погледу начина извршења радње.

Други облик кривичног дела (став 2.) чини лице које исправу, записник или књигу, сачињену од стране органа у стању заблуде, употреби иако зна да су неистинити. Тежишни елементи овог облика кривичног дела се огледају у чињеници да је извршилац свестан правних последица својих поступака, односно познато му је да на тај начин улази у инкриминациону зону овог облика кривичног дела. Поље његовог деловања се премешта, изван самог поступка фалсификовања исправе, на подручје њене употребе. Следствено томе је умишљајно поступање извршиоца законско обележје овог облика кривичног дела.

Фалсификовање исправе у пракси

Фалсификовање исправе, у базичном смислу, садржи различита кривична дела чији објекат чине исправе. Уважавајући чињеницу заштите претежног објекта, наш законодавац је ова кривична дела сврстао у групу против правног саобраћаја. Зато се правни домети ових кривичних дела огледају у чињеници да се фалсификова-

¹⁰ Стојановић, З., *Коментар Кривичног законика*, Службени гласник, Београд, 2012, стр. 937.

¹¹ *Ibid.*, стр. 938.

ном исправом омогућава њено стављање у правни промет, чиме се производи жељено правно дејство.

С обзиром да је за праћење обима и динамике кривичних дела неопходно њихово смештање у одређени временски контекст, у том смислу је неопходно обухватити одређени временски период. Последњи доступни материјали, којима располаже Републички завод за статистику Србије, садрже податке закључно са 2017. годином. Извођење закључка, у вези са варијабилношћу кривичних дела против правног саобраћаја, захтева праћење њиховог броја у последњем (петогодишњем) временском периоду (2013-2017. године).

Праћење обима и динамике фалсификовања исправе, у појединачним годинама, обухвата сва кривична дела против правног саобраћаја (глава XXXII КЗС). Реч је о генусно истим кривичним делима чије се разликовање заснива на: врсти исправе, предузетој радњи, облику кривице и др. Зато је неопходно дати појединачни и збирни број учињених кривичних дела, на основу чега је могуће уочити присуство (не)правилности у њиховој динамици.

У 2013. години је учињено укупно 2.173 кривичних дела против правног саобраћаја. Процентуална заступљеност појединачних кривичних дела односи превагу код кривичног дела *фалсификовање исправе* (укупно 1.256). Затим, следе остала три кривична дела, која се налазе у приближно једнаком броју, али у мањем проценту у односу на прво наведено кривично дело. На основу изнетих података можемо уочити да у пракси доминира кривично дело фалсификовање исправе јер се сматра општим кривичним делом ове групе. Између осталог, овим кривичним делом је постављена широка инкриминациона зона, којом се обухвата шири каталог радњи и поступака усмерених на фалсификовање исправе и њену даљу употребу.

Табела 1 – Обим и динамика фалсификовања исправе у 2013. години¹²

Кривична дела	Посебни случајеви фалсификовања исправе	Фалсификовање исправе	Фалсификовање службене исправе	Навођење на оверавање неистинитог садржаја	Група кривичних дела против правног саобраћаја
Укупно	364	1.256	338	215	2.173

У 2014. години је учињено укупно 1.532 кривичних дела против правног саобраћаја. У овој години је уочљив драстичан пад укупно учињених кривичних дела у односу на претходну годину. Анализом података, код појединачних кривичних дела, можемо констатовати да је општи пад броја учињених кривичних дела најизраженији управо код кривичног дела *фалсификовање исправе* (укупно 233). Важно је указати да је, у структури кривичних дела из ове групе, уочљив повећан број кривичног дела којим се инкриминишу посебни случајеви фалсификовања исправе. Разлози се очигледно налазе у чињеници да се овим кривичним делом само конкретизују поједини облици испољавања кривичног дела *фалсификовање исправе*. *Ratio legis* оваквог решења се огледа у томе што наш законодавац, у правно-техничком сми-

¹² Извор: Републички завод за статистику Србије, Саопштење бр. 191/2014.

слу, користи упућујућу норму у првом ставу члана 356. КЗС. На тај начин посебни случајеви фалсификовања исправе, иако формално-правно самостално кривично дело, *de facto* представљају засебно инкриминисане облике испољавања кривичног дела фалсификовање исправе.¹³

Табела 2 – Обим и динамика фалсификовања исправе у 2014. години¹⁴

Кривична дела	Посебни случајеви фалсификовања исправе	Фалсификовање исправе	Фалсификовање службене исправе	Навођење на оверавање неистинитог садржаја	Група кривичних дела против правног саобраћаја
Укупно	857	233	215	227	1.532

У 2015. години је учињено укупно 2.570 кривичних дела против правног саобраћаја. Сада на кривичноправној сцени имамо већи пораст учињених кривичних дела из ове групе у односу на претходну годину. Анализом података, код појединачних кривичних дела, можемо констатовати да је општи пораст броја учињених кривичних дела најизраженији управо код кривичног дела *фалсификовање исправе* (укупно 1.161). У овој години се поново успоставља тренд доминације овог кривичног дела што представља радикалан отклон у односу на ранији период. Међутим, присуство правилности је могуће успоставити са 2013. годином где је, такође, кривично дело фалсификовање исправе било доминантно у односу на друга кривична дела исте групе. Тренд повећаног броја учињених кривичних дела се односи и на кривично дело *навођење на оверавање неистинитог садржаја* (укупно 680). У својој бити, ово кривично дело представља преварно поступање учиниоца према органима надлежним за оверу различитих садржаја. Дакле, овде нису потребна посебна знања и умеће извршиоца већ је пре реч о његовим способностима да проузрокује стање заблуде код трећих лица.

Забрињавајућа је чињеница да се у пракси проузроковање стања заблуде код другог, предузимањем радње навођења односно подстрекавања, заправо може састојати у његовом подмићивању, обећавању каснијих користи или других погодности које нису увек новчано исказиве. Зато треба бити опрезан код разматрања свих околности овог кривичног дела у пракси. Нарочито што се стање заблуде, по правилу, везује за правно неука лица, што не може бити случај код лица која су професионално усмерена на рад у органима где се оверавају различити садржаји.

¹³ Изворно овај члан садржи следећу формулацију: „Сматраће се да чини дело фалсификовања исправе и казниће се по члану 355. овог законика: 1) ко хартију, бланкет или други предмет на којем је неко лице ставило свој потпис неовлашћено попуни изјавом која има вредност за правне односе; 2) ко другог обмане о садржају исправе и овај стави свој потпис на ту исправу, сматрајући да се потписује под другу исправу или под други садржај; 3) ко исправу изда у име другог лица без његовог овлашћења или у име лица које не постоји; 4) ко као издавалац исправе уз свој потпис стави да има положај или чин или звање иако нема такав положај, чин или звање, а ово има битни утицај на доказну снагу исправе; 5) ко исправу начини на тај начин што неовлашћено употреби прави печат или знак“.

¹⁴ Извор: Републички завод за статистику Србије, Билтен бр. 603/2015.

Табела 3 – Обим и динамика фалсификовања исправе у 2015. години¹⁵

Кривична дела	Посебни случајеви фалсификовања исправе	Фалсификовање исправе	Фалсификовање службене исправе	Навођење на оверавање неистинитог садржаја	Група кривичних дела против правног саобраћаја
Укупно	399	1.161	330	680	2.570

У 2016. години је учињено укупно 2.966 кривичних дела против правног саобраћаја. Ово је година са највећим бројем кривичних дела из ове групе, што завређује пажњу приликом анализе појединачне заступљености ових кривичних дела. На првом месту је кривично дело *фалсификовање исправе* (укупно 1.242) које уједно доминира у односу на остала кривична дела. Интересантно је запазити да, истина у нешто мањем броју, имамо кривично дело *навођење на оверавање неистинитог садржаја* (укупно 1.020). При том, можемо успоставити паралелу са претходно обрађеном 2015. годином, уважавајући идентичне разлоге за овакво стање у нашој судској пракси. Оно што забрињава је чињеница да велики број извршених кривичних дела, заправо, потврђује већ изнету констатацију да наши органи нису уочили преварно поступање. Што се тиче осталих кривичних дела из ове групе њихова бројчана заступљеност се, уз мање осцилације, креће на линији претходних година.

Табела 4 – Обим и динамика фалсификовања исправе у 2016. години¹⁶

Кривична дела	Посебни случајеви фалсификовања исправе	Фалсификовање исправе	Фалсификовање службене исправе	Навођење на оверавање неистинитог садржаја	Група кривичних дела против правног саобраћаја
Укупно	426	1.242	278	1.020	2.966

У 2017. години је учињено укупно 2.436 кривичних дела против правног саобраћаја. Уочљив је нешто мањи број кривичних дела у односу на претходну 2016. годину. У начелу је овакво стање узроковало измењену процентуалну заступљеност појединих кривичних дела ове групе. Најпре можемо констатовати да је кривично дело *фалсификовање исправе* извршено у нешто већем броју (укупно 1.404) у односу на претходну 2016. годину. Варијације у броју кривичних дела су још израженије код *навођења на оверавање неистинитог садржаја* (укупно 534), што указује на скоро двоструко мањи број овог кривичног дела у односу на претходну 2016. годину. Стиче се утисак да су потенцијални извршиоци свесни чињенице да су могућности за вршење овог кривичног дела битно смањене. Код осталих кривичних дела можемо запазити одсуство значајнијих варијација у односу на претходно обрађиване године.

¹⁵ Извор: Републички завод за статистику Србије, Саопштење бр. 189/2016.

¹⁶ Извор: Републички завод за статистику Србије, Саопштење бр. 194/2017.

Табела 5 – Обим и динамика фалсификовања исправе у 2017. години¹⁷

Кривична дела	Посебни случајеви фалсификовања исправе	Фалсификовање исправе	Фалсификовање службене исправе	Навођење на оверавање неистинитог садржаја	Група кривичних дела против правног саобраћаја
Укупно	273	1.404	225	534	2.436

Закључак

Фалсификовање исправе датира из времена првих писаних правних докумената. У њима су садржани прописи којима се инкриминисала зона (не)дозвољеног понашања у друштву, уз истовремено прописивање система строгих казни. Познати су случајеви у којима су преписивачи, царских наредби и других писмена, у постојеће садржаје додавали делове текста изван воље владара. Такође су евидентни случајеви фалсификовања уметничких и књижевних дела чиме се озбиљно доводи у питање њихова аутентичност.

Развој науке и технике је довео до употребе савремених технолошких достигнућа. Најпре проналазак штампарије, затим општа технизација, која је захватила читав прошли век, омогућила је злоупотребу истих у криминалне сврхе. Отуда се у кривичном законодавству уводе посебне инкриминације у којима се одређује зона кривичних дела фалсификовања, укључујући и њима сродна поступања, чији је предмет извршења тако настала исправа. Значајан искорак у том правцу је прописивање посебне групе кривичних дела против правног саобраћаја у глави XXXII КЗС. У питању су генусно иста кривична дела чија се линија разликовања односи на модалитете предузете радње, врсту исправе, начин њене употребе, настале последице и др. Зато са пуним правом можемо рећи да се наш законодавац сврстава у ред оних који су област фалсификовања исправе у потпуности уредили.

Важно је указати на практичну примењивост наших законских одредби у вези са фалсификовањем исправе. Посматрајући добијене податке, у референтном временском периоду од пет година, можемо уочити присуство варијабилних тенденција. Оне се огледају у различитој заступљености појединих кривичних дела у истој години. Можемо уочити варијабилно кретање броја кривичних дела у различитим годинама, што додатно говори у прилог чињеници да обим и динамика кривичних дела не подлеже константном кретању. Уместо тога, на нашој правосудној сцени имамо одступања за која није увек могуће пружити адекватно и правно прихватљиво објашњење.

Литература

[1] Алексић, Ж., Шкулић, М., *Криминалистика*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2010.

[2] Бабић, М., Марковић, И., *Кривично право – посебни дио*, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци, Бања Лука, 2013.

¹⁷ Извор: Републички завод за статистику Србије, Саопштење бр. 193/2018.

- [3] Ђорђевић, М., Ђорђевић, Ђ., *Кривично право*, Пројурис, Београд, 2016.
- [4] Јовашевић, Д., *Коментар Кривичног закона Републике Србије са судском праксом*, Београд, 2003.
- [5] Јовашевић, Д. et al., „Фалсификовање исправа у теорији и пракси кривичног права Републике Србије“, *Вјештак*, бр. 1/16, (9-18).
- [6] Јоксић, И., „Душанов законик-социјални контекст и правна наслеђа“, *Национални интерес*, бр. 3/15, (189-207).
- [7] Лазаревић, Љ., *Коментар Кривичног законика*, Правни факултет Универзитета Унион, Београд, 2011.
- [8] Стојановић, З., Перић, О., *Кривично право – посебни део*, Службени гласник, Београд, 2002.
- [9] Стојановић, З., *Коментар Кривичног законика*, Службени гласник, Београд, 2012.
- [10] Кривични законик Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 85/05-94/16).
- [11] Пресуда Окружног суда у Београду, Кж. 845/97 од 22. априла 1997. године.
- [12] Републички завод за статистику Србије, Саопштење бр. 191/2014.
- [13] Републички завод за статистику Србије, Билтен бр. 603/2015.
- [14] Републички завод за статистику Србије, Саопштење бр. 189/2016.
- [15] Републички завод за статистику Србије, Саопштење бр. 194/2017.
- [16] Републички завод за статистику Србије, Саопштење бр. 193/2018.